

SLUTTRAPPORT FOR TIDLIG TRYGG PROSJEKTET



Figur 1: Pexels (2019). Children Enjoying Swing Ride: Close up of little boy and girl riding on swing in park. Hentet fra billedelingstjenesten Freerange.com. URL: <https://freerangestock.com/photos/132047/children-enjoying-swing-ride.html>

Innholdsfortegnelse

1.	Beskrivelse av Tidlig Trygg	3
1.1.	Informasjon om Tidlig Trygg prosjektet	3
1.2.	Bydelssamarbeid	3
1.3.	Bakgrunn for prosjektet og valg av Tidlig Trygg modellen	3
1.4.	Formålet med Tidlig Trygg	3
1.5.	Sentrale aktører i utvikling av Tidlig Trygg	3
1.6.	Innovasjonsaspektet i prosjektet	4
1.7.	Målgruppens involvering i utvikling og gjennomføring av Tidlig Trygg	5
1.8.	Bidrag fra forskning- og kompetansemiljø	5
2.	Evalueringsav tiltaket	6
2.1.	Gjennomføring av Tidlig Trygg i bydel Sagene	6
2.2.	Evalueringsav Tidlig Trygg	7
2.3.	Valg av evalueringsmetode	8
2.4.	Hovedfunns i evalueringene	8
2.5.	Endringer i Tidlig Trygg etter evaluering	9
2.6.	Masterprosjekt - Implementering og nytteverdi av Tidlig Trygg	11
3.	Resultater og læringspunkter	12
3.1.	Hvilke resultater fra Tidlig Trygg har vært nyttige for bydel Sagene	12
3.2.	Resultater fra Tidlig Trygg som kan være nyttig for andre kommuner å få vite om	12
3.3.	Læringspunkter fra Tidlig Trygg som kan komme til nytte for andre kommuner	13
3.4.	Plan for informasjonsutveksling/overføring av resultater til andre	14
3.5.	Videreføring av tiltaket	14
3.6.	Tidlig Tryggs bidrag til kommunalt folkehelsearbeid	15
	Vedlegg –	16

1. Beskrivelse av Tidlig Trygg

1.1. Informasjon om Tidlig Trygg prosjektet

- Varighet: 2017 – 2020
- Prosjekteier: Bydelsdirektør i bydel Sagene Morten Sanden
- Målgruppe: Tidlig Trygg prosjektet har rettet seg mot ansatte som jobber med barn i alderen 0 – 6 år og hatt barnehagen som hovedarena.
- Finansiering: Det ble søkt om prosjektmidler fra Folkehelseprogrammet, og prosjektet ble finansiert gjennom midler fra programmet og interne midler fra bydel Sagene.

1.2. Bydelssamarbeid

Bydelene Sagene, St. Hanshaugen og Stovner fikk etter søknad tilsagn om midler fra ordningen til opplæringstiltak om psykisk helse for elever og ansatte i skoler og barnehage. Byrådsavdelingen har i behandlingen av søknadene lagt vekt på at de tre bydelene i stor grad har sammenfallende målgruppe og innfallsvinkel, og ba derfor de tre bydelene om å samarbeide i prosjektene. Bydel Stovner fikk ansvar for å koordinere samarbeidet, og valgte å formalisere samarbeidet som et delprogram. Høsten 2018 gikk St. Hanshaugen ut av folkehelseprosjektet, og var ikke lenger en del av bydelssamarbeidet.

1.3. Bakgrunn for prosjektet og valg av Tidlig Trygg modellen

I rammeplan for barnehagen¹ understrekes det at barns fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Ansatte skal ha et bevisst forhold til hvilke faktorer som legger til rette for livsmestring og trygge barn, og kompetanse og samhandling er to viktige satsningsområder i dette arbeidet. Bred og oppdatert kompetanse og gode samhandlingsarenaer er viktige for å kunne levere gode og tilpassede tjenester til bydelens innbyggere. Bydel Sagene ønsket med Tidlig Trygg prosjektet å utvikle det faglige samarbeidet på tvers av bydelens tjenester, og at alle ansatte som jobber med barn har et felles begrepsapparat når det gjelder psykisk helse hos barn i barnehagealder. Før Tidlig Trygg prosjektet ble startet opp hadde ansatte i Sagene barneverntjeneste deltatt på opplæring med professor i utviklingspsykologi Øyvind Kvellø, og bydelen valgte med utgangspunkt i dette hans modell for tverrfaglig innsats for barn i barnehagen.

1.4. Formålet med Tidlig Trygg

Tidlig Trygg modellen bygger på kompetanseheving, og at ansatte fra ulike tjenestesteder og med ulik fagbakgrunn gis et felles kunnskapsgrunnlag med et felles språk. Tidlig Trygg setter også søkelys på systemiske, relasjonelle og individuelle faktorer i barnehagen. Det opprettes tverrfaglige team som besøker barnehageavdelinger for å gjøre observasjoner av barn og ansatte. Formålet med observasjonsteamene er å utnytte kompetansen hos de ansatte på tvers av tjenester, og få til gode faglige diskusjoner i oppsummeringsmøter i etterkant av observasjonene. Hvis prosjektet har fungert som ønsket vil det tverrfaglige samarbeidet også føre til endringer i måten de ansatte jobber på og hvordan avdelingene fungerer, og på sikt øke kvaliteten i barnehagene og følgelig den psykiske helsen hos barna i Bydel Sagene. Se punkt 2 og 3 i styringsdokumentet for mer informasjon om prosjektets mål og leveranser (vedlegg 1).

1.5. Sentrale aktører i utvikling av Tidlig Trygg

- Risikoutsatte barn var et satsningsområde for Bydel Sagene før Tidlig Trygg prosjektet ble iverksatt.
- Bydel Sagenes hadde et ønske om tettere samhandling mellom de ulike tjenestene som følger opp barn fra 0 – 6 år i bydelen, og et mer enhetlig tilbud til barn og deres familier i bydelen
- Barneverntjenesten innføring i Kvellometoden for barnevernet, gjorde det naturlig å velge samme faggrunnlag for kompetanseheving og opplæring av de andre tjenestene rundt barn i Sagene bydel.

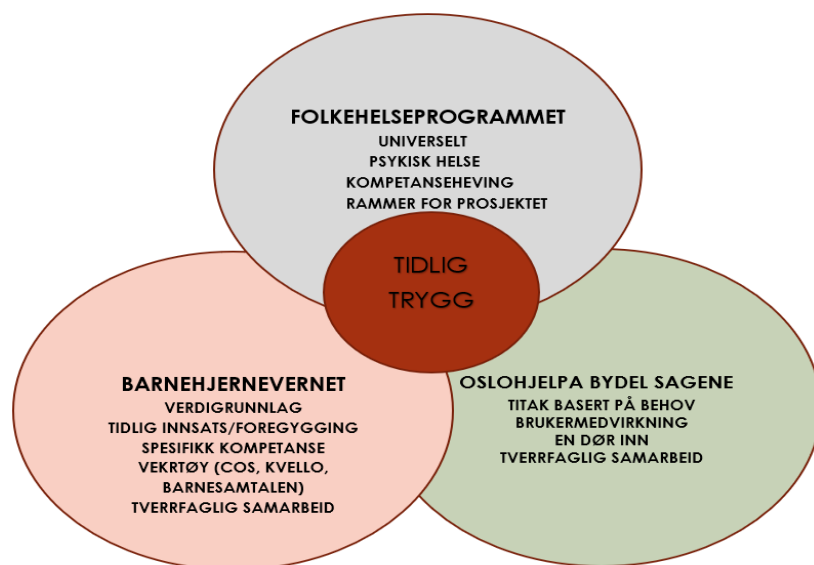
¹ <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

1.6. Innovasjonsaspektet i prosjektet

Oslo kommune ved Bydel Sagene er den første kommunen som gjennomførte Tidlig Trygg modellen som et universelt tilbud til alle avdelinger i de offentlige barnehagene i bydelen. Folkehelseprogrammet har gjort det mulig å gjennomføre Tidlig Trygg prosjektet. Det har gitt noen gode rammer for målsetningene i prosjektet, og det å kunne nå ut universelt til alle barn i de kommunale barnehagene i bydelen. Folkehelseprogrammet understreker viktigheten av å jobbe med barns psykiske helse og livsmestring, og at dette skal være en grunnleggende del av de ansattes kompetanse.

Oslo kommune har mange satsninger når det gjelder barn i barnehage- og skolealder, og prosjektet har i tillegg til rammene fra Folkehelseprogrammet inkorporert nyttig kunnskap fra f.eks. Barnehjernevernet og Oslohjelpa underveis. Det har vært jobbet med å lage sammenhenger mellom disse for de ansatte, og for å skape motivasjon og forståelse for hvorfor det er viktig å jobbe med disse områdene.

TIDLIG TRYGG SETT I SAMMENHENG



- Barnehjernevernet er en av Oslo kommunes satsningsområder. Verdigrunnlaget i Barnehjernevernet har mye av det samme fagteoretiske grunnlaget som Tidlig Trygg, og bygger på de samme utviklingspsykologiske teoriene.
- Oslohjelpa er en tjeneste i Bydel Sagene som ble startet opp i oktober 2019. Her jobber de ansatte innenfor områder som psykisk helsehjelp, veiledning og familiearbeid. Målgruppe for arbeidet er alle beboere 0-18 år og deres familier. Barnehagene, pedagogisk fagsenter og Oslohjelpa har nedfelt et samarbeid om barn og familier i en avtale som er gjeldende fra 2020. Hensikten er økt gjensidig deling av kompetanse mellom ansatte, og rask hjelp til barn og familier basert på deres behov.
- Tidlig Trygg som opprinnelig hadde sitt utspring i satsningen Barnehjernevernet i Oslo og med føringer fra Folkehelseplanen 2017-2020, ble fra 01. januar 2020 knyttet til Oslohjelpa som har det samme verdier og de samme føringene som grunnlag. Ved å knytte prosjektet til Oslohjelpa så vi muligheter for å oppnå et tettere samarbeid mellom deltakere i observasjonsteam, ansatte i Oslohjelpa og i barnehagene samt foreldre. Målet var å utvikle tiltaket, som består av observasjoner og veiledning i barnehagene, til også å innbefatte foreldremedvirkning. Ved å se personalressurser og kompetanse samlet ønsket vi å gi en helhetlig tilnærming til de yngste barna og deres foreldre, og samtidig oppnå høyere tverrfaglig kompetanse. På grunn av Covid19 fikk vi ikke mulighet til å se hvordan dette ville fungert i praksis.

- Tidlig Trygg har etablert en ny arena i bydelen for tverrfaglig samarbeid, der barnehageansatte og observasjonsteam sammen kan reflektere over og diskutere kvalitet i barnehagen og det praktiske arbeidet som gjøres på avdelingen.
- Bruk av FeedbackInformerte Tjenester (FIT). To deltakere i observasjonsteamene deltok på opplæring i FIT, et elektronisk verktøy som brukes til å samle tilbakemeldinger fra ulike samarbeidspartnere. Prosjektledelsen ønsket å bruke FIT som en del av evalueringen i Tidlig Trygg fra januar 2020. Ved å bruke FIT ville det være mulig å direkte kunne måle aktivitet og fornøydhet hos ansatte i barnehagene etter observasjonsbesøk og veiledningsmøter med teamene. På grunn av Covid19 fikk vi ikke mulighet til å prøve denne evalueringsmetoden.
- Bruk av Workplace som kommunikasjonsverktøy for å øke informasjonsflyten i Tidlig Trygg. Prosjektmedarbeider har skrevet en semesteroppgave om informasjonsflyten i prosjektet i emnet *Kunnskapsforvaltning og informasjonsatferd* ved OsloMet (se vedlegg 12).

1.7. Målgruppens involvering i utvikling og gjennomføring av Tidlig Trygg

I Tidlig Trygg prosjektet har det vært medvirkning på flere nivå. Den direkte målgruppen er de barnehageansatte og andre ansatte i bydelen som jobber med barn 0 – 6 år. De har gjennomgått kompetansehevingen og deltar i observasjonene i barnehagene. Den indirekte målgruppen i prosjektet er bydelens barn og foreldre, som vil påvirkes av eventuelle effekter av Tidlig Trygg.

Tidlig Trygg involverte et stort antall ansatte i bydel Sagene, og det var viktig for prosjektet å skape forståelse for modellen og dens målsettinger tidlig, både på seksjonsledernivå og i pedagogiske ledergrupper. Vi brukte ulike arenaer som personalmøter, pedagogiske ledermøter og avdelingsmøter i forkant av oppstarten av prosjektet. Det ble gjort et grundig og omfattende informasjons- og refleksjonsarbeid, og det ble gjennomført en analyse over risiko og gjennomførbarhet av prosjektet. Ettersom prosjektet eies av barnehagene, var det et ønske om å sikre bred medvirkning og deltagelse både når det gjelder prosessene i Tidlig Trygg, resultat og tiltak. Gjennom evalueringsprosessene har det gjennom prosjektperioden kommet tilbakemeldinger som har gjort at det er blitt gjort til dels store endringer i måten tiltakene gjennomføres for å sikre at barnehagene er mer involvert i prosessene i prosjektet. Dette kommer vi tilbake til i evalueringen i punkt 2.2 og 2.4.

Medvirkning fra barn og foreldre har vært en utfordring å få til i prosjektet, da mange av tiltakene har vært rettet mot de ansatte. Dette kommer vi tilbake til i evalueringen i punkt 2.4.

1.8. Bidrag fra forskning- og kompetansemiljø

- AFI – Arbeidsforskningsinstituttet
 - AFI utarbeidet en rapport for de tre samarbeidsprosjektene i oppstartsfasen av prosjektplanleggingen.
- RBUP – Regionssenter for barn og unges psykiske helse, helseregion Øst og Sør.
 - Et møte tidlig i planleggingsprosessen av prosjektet om evaluering av tiltakene i Tidlig Trygg.
- BI - Institutt for strategi og entreprenørskap.
 - Doktorgradsstipendiat Keith Peavy² intervjuet deltakerne i Tidlig Trygg og inviterte Tidlig Trygg til å presentere prosjektet i et forum der flere bydeler i Oslo samt deltakeren fra Frankrike og USA var representert.

² <https://www.bi.no/om-bi/ansatte/institutt-for-strategi-og-entreprenorskap/keith-h-peavy/>

- OsloMet - Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, institutt for Barnehagelærerutdanning
 - Masterstudent Eline Edenes har skrevet en oppgave som heter *Den programmerte normaliteten. En kritisk diskursanalyse av prosjektet Tidlig Trygg*. Den undersøker om teoretiske grunnlaget i Tidlig Trygg modellen og normalitetsbegrepet som brukes i mange utviklingspsykologiske teorier.
- Universitetet i Oslo - Psykologisk institutt.
 - Gjennom samarbeidet med bydel Stovner kom vi kontakt med professor i psykologi Egil Nygaard. Nygaard har bistått prosjektet med evalueringsverktøy slik at vi har kunnet gjennomføre egnevalueringer.
 - To studenter ved profesjonsstudiet i psykologi ved UiO skriver hovedoppgave om implementeringen og effekten av tiltakene i Tidlig Trygg. Oppgaven ferdigstilles i februar 2021. Se mer informasjon om dette i punkt 2.6.

2. Evaluering av tiltaket

2.1. Gjennomføring av Tidlig Trygg i bydel Sagene

Kompetansehevingen besto i første gjennomføringsfase av prosjektet (høsten 2017 og høsten 2018) av tre dager med undervisning ved Øyvind Kvello for alle ansatte med barnefaglig bakgrunn (barnehage, helsestasjon, ungdomstiltak, pedagogisk fagsenter, familieveiledere og team for familieoppfølging ved NAV). Alle barnehagemedarbeidere og fagarbeidere i barnehagene fikk én dag med tilpasset undervisning med Kvello. Styrerne i barnehagene opprettet lese- og refleksjonsgrupper for å gjennomgå aktuell og nødvendig litteratur både før og etter opplæringen. Etter de to første gjennomkjøringene av opplæringsprogrammet med Kvello ble det nødvendig å knytte opplæring av ansatte til eksisterende planer og kompetansehevingstiltak. Det ble naturlig å knytte Tidlig Trygg til Barnehjerner vernets kompetanseplattform som er et ferdig program for opplæring av ansatte i barnehager i årene framover (vedlegg 2).

Videre ble det opprettet fire tverrfaglige team som besøkte barnehageavdelinger i de kommunale barnehagene. Teamene hadde representanter fra barneverntjenesten, helsestasjonen og pedagogisk fagsenter (spesialpedagoger). Teamene så på barnehagen som system, på relasjoner mellom ansatte og barn og på barnegruppen. Observasjonene ble deretter drøftet i tverrfaglige oppsummeringsmøter der barnehagepersonalet og styrer deltok sammen med observasjonsteamet. Ved behov for endringer på avdelingene ble det laget planer for tiltak som ble iverksatt, enten i barnehagen eller med andre aktuelle instanser i samarbeid med foreldrene. Barnehagen og observasjonsteam holdt oppfølgende tiltaksmøter innen tre måneder etter oppsummeringsmøtene, der planen for tiltak ble gjennomgått og det ble vurdert om tiltakene hadde hatt ønsket effekt.

Tidlig Trygg observasjoner ble i 2018 gjennomført i alle de 121 kommunale avdelingene i bydelens barnehager. Etter en evaluering ble det i 2019 bestemt at tilbudet om observasjoner ble gitt til barnehageavdelinger som selv ønsket oppfølging fra observasjonsteamene eller som hadde spesielle behov for oppfølging. Ettersom de private barnehagene i bydel Sagene følger opp en betydelig andel av barna i bydelen, ble det bestemt at det skulle gis et tilbud om observasjoner til de private barnehagene våren og høsten 2020. Dette ble dessverre ikke gjennomført som planlagt grunnet Covid19 og smittevern hensyn.

I løpet av utviklingen av prosjektet har vårt fokus gradvis dreid seg fra «Barn i risiko» som hovedtematikk, til en mer universell tilnærming med søkelys på *både* risiko- og mestring. Studier viser at det er en sammenheng mellom kvalitet i barnehagen og barns psykiske helse, læring og trivsel. Et godt universelt arbeid gir alle barn gode

utviklingsmuligheter og fanger opp sårbare barn og virker beskyttende³. Kvalitet er knyttet til strukturelle faktorer som fysisk utforming, barnegruppestørrelse, antall ansatte osv. En annen viktig forutsetning for god kvalitet i barnehagen er relasjonen mellom voksne, og barn og at de ansatte opptrer som støttende voksne. Kompetanse og ferdigheter i personalgruppen på disse områdene, gjør at barnehagelærere kan legge til rette for en allmenn pedagogisk virksomhet som styrker barnas evne til å regulere følelser, til sosialt samspill, god språkutvikling og forbereder dem til et videre utdanningsløp.

2.2. Evaluering av Tidlig Trygg

Tidlig Trygg har gjennomført jevnlig egenevaluering, og videreutvikler prosjektet i tråd med det som kommer frem på evalueringene. Utgangspunktet for prosessevalueringene har vært et skjema som bygger på fagteori som vi har fått fra professor Nygaard ved UiO (Damschroder). Prosjektet ble evaluert juni og oktober 2018, januar og desember 2019 og januar 2020. Det er utarbeidet evalueringsrapporter basert på evalueringene. Evalueringsrapportene er lagt ut i prosjektportalen (vedlegg 4, 5, 6, 7 og 8). Evalueringene har ført til at barnehagene har mye større påvirkningskraft på hvordan observasjonene gjennomføres enn det som var tilfellet i begynnelsen av prosjektet.

Evaluering gjennom gruppesamtaler den juni 2018

Områdene vi evaluerte under gruppesamtalene i juni 2018 var de tre leveransene i prosjektet: kompetanseheving, gjennomføring av observasjoner i alle kommunale barnehager og helhetlig samarbeid og samhandling. Hver gruppe fikk et hovedtema de skulle snakke om og hadde samtaler utfra et skjema med spørsmål. Deltakerne i evalueringen var prosjektgruppen, observasjonsteamene og seksjonsledere fra barnehagene. Det ble også gjennomført en samtale med tidligere prosjektkoordinator for observasjonene..

Fokusgrupper med barnehageansatte september og oktober 2018

Etter prosessevaluering av prosjektet i juni 2018, ble det tydelig for prosjektledelsen at det var ønskelig med mer informasjon fra barnehagefeltet om hvordan de opplevde at prosjektet fungerte og hva de ønsket at prosjektet skulle levere i fremtiden. Fokusgruppeintervjuer med pedagogiske ledere og seksjonsledere fra offentlige barnehager i bydel Sagene. Hver gruppe hadde fra 4 – 8 deltakere. Gruppene ble ledet av enten prosjektleder eller prosjektmedarbeider. Bakgrunn for samtalene var en intervjuguide som ligger vedlagt rapporten. Prosjektmedarbeider utarbeidet rapporten i etterkant av intervjuene på grunnlag av notater og lydopptak.

Workshop i arbeidsgrupper januar 2019

Tettere samarbeid mellom observasjonsteam og barnehager gjennom faste arbeidsgrupper bestående av styrere og medlemmene i de enkelte observasjonsteamene. Felles planlegging og utarbeidelse av nye rutiner i arbeidsgruppene. Arbeidsgruppene skal selv sette opp observasjonsplaner og lage prioriteringslister over hvilke barnehager som skal gjennomføre observasjoner. Les mer om arbeidsgrupper i punkt 2.5.

Evaluering gjennom gruppesamtaler desember 2019

Gruppesamtale om hvordan Tidlig Trygg har fungert så langt, og med innspill på hva de ansatte ønsker å ta med seg videre i en eventuell videreføring av tiltaket i bydelen. Det besluttet av private barnehager skal få delta i Tidlig Trygg observasjoner våren 2020, og det planlegges et felles informasjons- og oppstartsmøte i januar 2020.

Erfaringskonferanse januar 2021

Hva har vært nyttig for deltakerne i prosjektet, og hva ønsker de vi skal ta med oss i en eventuell videreføring av tiltaket i driften. Hvordan kan vi få brukt det vi har lært av prosjektet i de eksisterende tjenestene i bydelen.

³ <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2015/sarbare-barn-i-barnehagen---betydningen-av-kvalitet-pdf.pdf>

2.3. Valg av evalueringsmetode

Egenevaluering ble valgt fordi dette er en type evaluering som gir gode muligheter for å innhente informasjon fra prosjektets deltakere, og gjøre endringer underveis i tråd med disse tilbakemeldingene. Videre er egenevaluering lett å gjennomføre når det gjelder ressursbruk og kostander. Vi opplever at prosessevaluering har vært et svært nyttig verktøy for å styre prosjektet, og se hva som fungerer og ikke fungerer.

Det har vært ønske om å underbygge egenevalueringene med statistikk fra de ulike tjenestene eller bruke referater fra møtene mellom barnehager og observasjonsteam for å se på om det er noen endring i antall henvisninger til andre tjenester eller i forslag til tiltak for barn i barnehagealder. Dette viste seg å være vanskelig da det var store ulikheter i hvordan tjenestene lagret og rapporterte på disse tallene. Det er laget en kort oversikt etter et møte med barneverntjenesten i bydelen, men det er vanskelig å trekke noen klare slutninger fra disse tallene.

Vi ønsket oss en mer omfattende og grundig evaluering av prosjektet, og ønsket derfor samarbeid med masterstudenter på relevante utdanninger i Norge. Høsten 2019 utlyste Tidlig Trygg prosjektbeskrivelse gjennom Vitenskapsbutikken ved UiO, OsloMet sin masterkatalog og mailer til NTNU og NMBU (vedlegg 9). Se punkt 2.6.

2.4. Hovedfunn i evalueringene

Økt kvalitet i barnehagene gjennom gode systemer og organisering

Evalueringene viser at de systematiske observasjonene som gjøres i barnehagen, og drøftingene på dialogmøtene i etterkant oppleves som nyttige for mange barnehageansatte. Videre oppleves det som positivt å jobbe med konkrete tiltak basert på reelle observasjoner som er gjort i barnehagen. På evalueringene kommer det også frem at det er barnehageansatte som ikke opplever prosjektet som nyttig, og det er derfor lagt inn større brukermedvirkning for barnehagene slik at de i større grad kan styre hva slags type hjelp/veiledning de kan få fra Tidlig Trygg.

Informasjonsflyt i prosjektet

Evalueringene viser at det er viktig med mer enhetlig informasjon om Tidlig Trygg, og en bedring av informasjonen som går fra barnehageledere til ansatte og foreldre. Styrerne har mye å si for at informasjonsflyten skal fungere, og for at barnehagene er godt forberedt i forkant av observasjonene. Samtykkeskjema til foreldrene er laget, og informasjonsbrev til foreldre er oppdatert og oversatt til engelsk, arabisk og somali.

Opplæring

Etter to runder med Kvello opplæring høsten 2017 og 2018, bestemmer styringsgruppen at opplæringen i prosjektet fra høsten 2019 skal sees i sammenheng med Oslo kommunes satsning på Barnehjernerne og den kompetanseplattformen som er utviklet i forbindelse med denne satsningen. Prosjektet ikke har økonomiske rammer til flere store kompetansesamlinger for alle ansatte som jobber med barn 0 – 6 år. Opplæringen er i tråd med føringer i ny rammeplan for barnehager og føringer i Program for folkehelsearbeid om universelt og helsefremmende arbeid. Videre bygger Barnehjernerne kompetanseplattform på samme utviklingsteoretiske grunnteorier som Kvellos modell, og begrepsbruken fra generelle tilknytningsteoretiske modeller og Circle of Security (COS) er gjennomgående.

Medvirkning og involvering fra målgruppen

I evalueringsøyemed var det viktig å få presisert hva som er nyttig for målgruppen – de barnehageansatte og om prosjektet traff de vi ønsket å treffe. I første evaluering av prosjektet var et av de viktigste funnene at barnehagene burde ha en større rolle i gjennomføringen av prosjektet. Flere barnehageansatte tok opp at det var viktig at Tidlig Trygg ble oppfattet som nyttig ettersom det ble brukt så mange ressurser på prosjektet. De lurte også på hvordan kunnskapen/metoden skulle opprettholdes etter endt prosjektperiode?

Barna i barnehagene

Ble utsatte barn og deres familier fanget opp på et tidligere tidspunkt enn før, og var hjelpen de fikk mer helhetlig og tverrfaglig? Burde fokus i prosjektet flyttes fra individnivå (utsatte barn) til et mer universelt nivå knyttet til psykisk helse, ledelse i barnehagene og de ansattes relasjonskompetanse?

Foreldresamarbeid

Evalueringsene viste at foreldre/foresatte hadde for liten plass i modellen, og spørsmålet ble hvordan de i større grad kunne trekkes inn i prosjektet. Foresatte har ikke hatt stor påvirkning på måten Tidlig Trygg ble gjennomført på, men har hovedsakelig vært informert og kunnet uttale seg om aktiviteter knyttet til prosjektet. Informasjonen har blitt gitt både skriftlig og muntlig, og gjennom ulike kanaler slik som informasjonsskriv, foreldremøter, nettside om prosjektet på bydelens nettsider. Når det gjelder de ulike tjenestens taushetsplikt, opplever observasjonsteamene utfordringer knyttet til ulike roller, de ser mange barn og får mye informasjon i den ene rollen som er relevant for den andre rollen.

I løpet av prosjektperioden kom det ny lov om personopplysninger (EUs personvernforordning - GDPR), og det ble på bakgrunn av dette utarbeidet et samtykkeskjema for deltakelse i Tidlig Trygg. Foreldre har hatt mulighet til å unnta sine barn for deltakelse i observasjoner. Det var ønske om å i større grad kunne trekke inn foreldre og jobbe mer med foreldreveiledningsbiten av Tidlig Trygg gjennom samarbeidet med Oslohjelpa, men dette arbeidet har ikke vært gjennomførbart grunnet Covid19. Vi håper likevel en gevinst av prosjektet vil være at en kvalitetsøkning i barnehagen vil kunne bidra til at foreldre og personalet i barnehagen får en felles forståelse av barns behov for omsorg og utvikling, og at foreldre opplever medvirkning i barnehagen.

Observasjonsteam

Teamene ga uttrykk for at de synes det å gjennomføre observasjoner var både lærerikt og utfordrende, og at de fikk større forståelse for de andre tjenestene i bydelen gjennom samhandling. Når det gjelder de ulike tjenestens taushetsplikt, opplevde observasjonsteamene utfordringer knyttet til at de har ulike roller i observasjonsteam og tjeneste. De så mange barn og fikk mye informasjon i den ene rollen som var relevant for den andre rollen. Det ble viktig å trekke inn foreldrene i den sammenhengen, og ha et godt samarbeid med foreldrene og barnehagen rundt dette. Antallet observasjonsteam ble fra høsten 2019 redusert fra 4 til 3 grunnet nedgang prosjektmidler og innsparinger i bydelsøkonomien. Det samme antallet avdelinger fikk tilbud om observasjoner, men barnehagene måtte bli enige om hvordan ressursene skulle prioriteres. Fra 2020 ble antallet observasjonsteam redusert til 2, da disse skulle tilby observasjoner til et utvalg av de private barnehagene.

Private barnehager

Sommeren 2019 ble det konkludert med at det ikke er midler nok til å kunne inkludere de private barnehagene i prosjektet på daværende tidspunkt. I januar 2020 ble det nok tilgjengelig kapasitet til at de private barnehagene fikk tilbud om å delta på observasjoner våren 2020. Dessverre ble ikke observasjonene som var planlagt i de private barnehagene våren og høsten 2020 gjennomført grunnet Covid19.

Barneverntjenesten

Barneverntjenesten opplyser om at de opplever en svak økning i antall henvendelser/meldinger fra barnehager. Videre opplever de at bekymringsmeldingene som utarbeides av barnehagene er av høyere kvalitet enn før, bruker felles fagterminologi og er mer beskrivende enn de var tidligere. Dette kan bidra til at samarbeidet mellom familier, barnehager og barneverntjeneste bedres, selv om funnene i rapporten ikke kan betegnes som signifikante og det ikke kan trekkes direkte slutninger fra disse (rapport se vedlegg 3).

2.5. Endringer i Tidlig Trygg etter evaluering

Etter evalueringene er det blitt gjort løpende endringer i Tidlig Trygg (se vedlegg). De nye måtene å organisere Tidlig Trygg var et forsøk på å ta høyde for innspillene som kom fra ledere, observasjonsteam og barnehageansatte.

Brukerperspektiv og nytteverdi for barnehagene

- Større fleksibilitet i bruken av observasjonsteam
- Viktigheten av å bruke ressursene der de er mest til nytte.
- Barnehagene hadde mulighet til å legge føringer på hva de ønsket veiledning/tilbakemelding på. Det var i tillegg lagt inn muligheter for barnehagene til å bestille teamet hvis det oppsto mer akutte situasjoner
- De barnehageansatte må ha god nok tid til å jobbe med det faglige innholdet i prosjektet. Det er forslag om å gjennomføre opplæring etter en modell der barnehagene i større grad lærer opp egne ansatte, etter mal fra ASSIST-metoden som tidligere ble gjennomført i bydelen.

Større grad av brukermedvirkning

- Eierskap er et nøkkelord – barnehagene må være med og utvikle og eie prosjektet dersom de skal ha nytte av innspill og forslag til tiltak fra observasjonsteamene.
- Barnehagene har større innvirkning på hvordan observasjonene skal gjennomføres, de kan bestille teamet til problemstillinger og få innspill og tilbakemeldinger på relevant problematikk de jobber med.
- Bedre informasjon til de barnehageansatte for å sikre større utbytte av Tidlig Trygg besøk.
- Inkorporering av verdigrunnlag og metode fra Oslohjelpa når det gjelder brukermedvirkning, tilbakemeldingskultur og mulig bruk av FIT-metoden i tilbakemelding.

Bedring av foreldresamarbeid

- Bedre informasjon til foreldre om prosjektet og hva Tidlig Trygg ønsker å oppnå.
- Bedre oppfølging av barnehageansatte og familier i etterkant gjennom oppfølging fra Oslohjelpa Sagene.
- Bedre informasjon på foreldremøter og andre fora. Lederne tar ansvar for et informasjonsopplegg til foreldrene.
- Mange foreldre har fokus på primærbehovene, men har ikke fokus på det relasjonelle. Tidlig Trygg har lagt til rette for at barnehagen kommer i posisjon til å ta opp utfordringer med foreldrene etter å ha gjennomført observasjoner.
- Tilbud om COS-kurs. COS ut i barnehagene kan skape en sammenheng mellom fagbegrepene fra Kvello, og øke bevisstheten hos de ansatte rundt tilknytning og gjøre det lettere å ta med disse inn i foreldresamtalene.

Ledelse i barnehagene

- Styrernes ansvar for å gi god informasjon om Tidlig Trygg, hvorfor vi gjennomfører prosjektet og hva vi ønsker å oppnå med det.
- Konsistens i informasjon og gjennomføring fra seksjon til seksjon.
- Prosjektet må settes i sammenheng med andre satsninger i Oslo kommune og i bydelen på oppvekstfeltet.
- Bruk av Tidlig Trygg - og COS-begrepene på avdelingsmøter personalmøter og ped.ledermøter. Brukes begrepene jevnlig blir det lettere å ta de med seg på basen.

Observasjonsteam

- Nytteverdien i det å bruke konkrete eksempler og «det vanlige barnet» som utgangspunkt.
- Bedre informasjon om hvordan teamene jobber i forkant av observasjoner.
- Mer fleksibilitet fra teamenes side, og at de har bedre tid.
- Barnehagene ønsker å kunne bringe mer inn selv.
- Få utnyttet ressursene i teamene i større grad.
- Det å kunne melde inn behov i forkant (f.eks. spesielle barn, overgangssituasjoner, forbedringsområder).
- Kvalitetssikring av alle barnehager– det er store forskjeller i kvalitet

- Positiv forskjellsbehandling - de barnehagene med mest behov får mest hjelp
- Sette inn erfarent team i barnehager der det er store utfordringer.
- Barnehagefaglig kompetanse inn i teamene

Samhandlingsarenaene - møtevirksomhet

- Barnehagen ønsker en større likeverdighet/perspektiv i møtene.
- Jobbe med tilbakemeldingskultur i møtene, drøfte problemstillinger på en konstruktiv og åpen måte.
- Spisse observasjonene mer mot et nivå (individ, relasjon, organisering) eller område.
- Bruk av Kvellobegrepene og begrepene fra COS i møtene.
- Sikre at referater fra møter lagres elektronisk.
- Flere evalueringsmuligheter i løpet av året og oppsatte samarbeidsmøter på observasjonsplanen

Opprettelse av arbeidsgrupper.

- Tettere samarbeid mellom observasjonsteam og barnehager gjennom faste arbeidsgrupper bestående av styrere og medlemmene i de enkelte observasjonsteamene.
- Gruppene utarbeider selv observasjonsplaner innenfor de generelle rammene for observasjoner/møter.
- Bedre fordeling og utnyttelse av ressursene i hvert team gjennom organisering av arbeidsgrupper etter område og behov.

Digitale plattformer

- Større bruk av Workplace til informasjonsdeling
- Bruk av interaktive observasjonsplaner i Google docs.

Logistikk

- Flere runder med observasjoner.
- Fleksibilitet når det gjelder sårbare tidspunkt i barnehagen (tilvenning, ferieavvikling)
- Utarbeidelse av rutiner og «intropakke» til nye deltakere i prosjektet
- Utarbeidelse av rutiner for barnehager og egen mappe med informasjon til barnehagene på Workplace og bydelens fellesområde på nett.

2.6. Masterprosjekt - Implementering og nytteverdi av Tidlig Trygg

I desember 2019 ble det bestemt at to profesjonsstudentene i psykologi ved UiO skal skrive hovedoppgave om prosjektet. De gjennomførte en statistisk undersøkelse, et spørreskjema som gikk ut til alle barnehageansatte i de kommunale barnehagene. Hovedfokuset deres dreier seg om implementeringen av prosjektet og om de barnehageansatte opplever at Tidlig Trygg har vært nyttig for dem (se vedlegg 10 for beskrivelse av prosjektet). Studentene ønsker også å skrive en fagartikkel med utgangspunkt i undersøkelsen som vil publiseres i et fagtidsskrift. Faglig veileder i prosjektet er professor Egil Nygaard ved Psykologisk Institutt, UiO. Link til rapport fra undersøkelsen og til ferdig masteroppgave vil gjøres tilgjengelig når studentene er ferdig med oppgaven.

Hovedkonklusjon fra studentrapport er at majoriteten av ansatte opplever å ha fått noe ut av Tidlig Trygg, men at kun 30 % av de ansatte deltok i undersøkelsen. Studentene konkluderer med at Tidlig Trygg har skapt et utgangspunkt for tverrfaglig samarbeid og at man har kunnet teste ut ulike arbeidsmåter for tverrfaglige team med prosjektet som ramme. Det er vanskelig å trekke noen klare kausale effekter av Tidlig Trygg fordi det er krevende å utarbeide effektmål i forebyggende helsearbeid. Likevel ser studentene at prosjektet har ført til økt kompetanse hos de ansatte og bedre samarbeid på tvers av tjenester. Videre har Tidlig Trygg innovative tiltak i form av å ha gjennomført et nytt program i stor skala, finne en god organisering av prosjektet og effektive informasjonsveier. Prosjektet har gitt Bydel Sagene erfaring i planlegging, gjennomføring og evaluering av et så stort prosjekt, og gitt noen gode retningslinjer for videre implementeringsarbeid i bydelen.

3. Resultater og læringspunkter

3.1. Hvilke resultater fra Tidlig Trygg har vært nyttige for bydel Sagene

I Tidlig Trygg har både prosjektgruppen og alle deltakerne gjennom prosjektet vært med på en reise. Når det gjelder prosjektgruppen har vi lært med om implementering av nytt prosjekt, og hvordan vi har jobbet for å hele veien kunne inkludere de barnehageansatte i prosjektet og det vi ville oppnå med kompetansehevingen. Det at de barnehageansatte i større og større grad selv fikk legge føringer for hva de ønsket hjelp til gjorde at de gode fagressursene i prosjektet ble utnyttet på en bedre måte. Med innspill og endringer gjort med utgangspunkt i evalueringer underveis, ble barnehagene mer synliggjort som en viktig del av diskusjonene med de andre faggruppene.

I prosjektgruppen har det gjennom hele prosjektperioden vært jobbet med brukermedvirkning og nytteverdi av prosjektet. Det har vært viktig å få frem de kritiske røstene fra noen av de barnehageansatte, og se på noen av de vanskelige problemstillingene som kom i kjølvannet av Tidlig Trygg – dette har bidratt til utvikling både i prosjektet og i de ulike tjenestene som er tilknyttet prosjektet. En avgjørende del av prosjektet har vært systematikken som ligger i Tidlig Trygg modellen. Selv om barnehagene har fått større mulighet til å påvirke hva de ønsker å bruke observasjonene til, har prosjektledelsen sett hvor viktig det er å ha rammer og retningslinjer for hvordan observasjonsteamene skal jobbe og hvordan samarbeidet mellom de ulike faggruppene skal foregå.

Innovasjonen i prosjektet har i stor grad dreid seg om samhandling og deling av kunnskap mellom menneskene som jobber med bydelens beboere. Tverrfagligheten og innsikten i de ulike tjenestenes vurderinger og kunnskap har endret oppfatningen de har av hverandre. Vi har blant annet fått tilbakemelding om at flere barnehageansatte er mindre skeptiske til barneverntjenesten enn de var tidligere. Det tverrfaglige blikket har ikke nødvendigvis ført til at det blir oppdaget flere barn i risiko, men det har hjulpet de ulike tjenestene med konkrete planer for hva som skal gjøres når man oppdager barn og familier som trenger hjelp. Fra et helsefremmende perspektiv ser vi at mange av de ansatte utfra sine respektive ståsteder vet hva barn trenger, men at det er nyttig med en «her og nå» vurdering av hva akkurat den avdelingen, de aktuelle barna og de voksne står i akkurat nå. Den sosiale delen av prosjektet, og de at de ansatte får konkrete ansikter og navn å forholde seg til når de skal kontakte andre tjenester, gjør det lettere å ta kontakt og raskt få hjelp – noe som er uvurderlig for barnehagene. Det å fremsnakke og ha et positivt forhold til hverandre tjenester gir mer fornøyde ansatte og et mer helhetlig tilbud til bydelens barnefamilier.

Det har skjedd mye på barnehagefeltet siden prosjektets oppstart i 2017, og flere kommunale satsninger og føringer har blitt inkorporert i Tidlig Trygg underveis. Målsetningene for prosjektet har også endret seg underveis, fra et risikoperspektiv til en mer universell tilnærming for så å lande på et behovsbasert utgangspunkt for fordeling av prosjektets ressurser. Det er ulik problematikk i bydelens barnehager, og alle skal kanskje ikke ha det samme tilbudet. Det er viktig å ta hensyn til hva som er nyttig for bydelen, og for den enkelte barnehage. En viktig erfaring er knyttet til livsmestringsperspektivet, og på sammenhengen mellom relasjon, organisering og system og trivsel og kvalitet i barnehagene.

3.2. Resultater fra Tidlig Trygg som kan være nyttig for andre kommuner å få vite om

- Tverrfaglige samarbeid. Dette er noe som alle kommuner må jobbe med og legge til rette for, og de kan derfor ha nytte av å se hvordan dette er løst i Tidlig Trygg.
- Konkrete observasjoner som utgangspunkt for veiledning – dette er noe som gjør veiledningen mer relevant og nyttig for de barnehageansatte.
- Konkrete observasjoner gjør det også lettere å snakke om ulike problemstillinger, og det å være konkret når det gjelder veiledning og vurdering av eventuelle tiltak
- Det kan være et motsetningsforhold mellom det å ivareta de universelle kravene – høy kvalitet i barnehagen, opp mot det forebyggende og behovsprøvde – fange opp de utsatte barna. Det universelle

aspektet kan også sees på som at alle som jobber i barnehager skal ha en grunnleggende kompetanse og være i stand til å følge opp behovene til et bredt spekter av barn.

- Hyppige prosessevalueringer som har dreid prosjektet stadig mer mot medvirkning og fleksible løsninger
- Hvordan barnehagene i større grad kan eie prosjektet og få nytte av tiltakene.
- Hvordan barnehagemedarbeiderne i større grad kan inkluderes i kompetansehevingen og ta med seg kunnskapen inn i sin barnehagehverdag.
- Forholdet mellom ressursbruk i prosjektet opp mot nytteverdi. Hva oppleves som nyttig og hva fører til bedre kvalitet i barnehagene (universelle tiltak), mer helhetlig samarbeid (tverrfaglige tiltak) og tidlig innsats (forebyggende og behovsprøvde tiltak)
- Positiv forskjellsbehandling - spesielt fokus på utsatte grupper og i de barnehagene der behovet for tiltak er størst.
- Hvordan foreldrene i større grad kan inkluderes i prosjektet. Styrking av de ansatte slik at de på en bedre måte kan samarbeide med foreldrene.

3.3. Læringspunkter fra Tidlig Trygg som kan komme til nytte for andre kommuner

Kompetanseheving i barnehagene

Tidlig Trygg er ut fra evalueringene som er gjort et viktig bidrag til det tverrfaglige kontakten for ansatte som jobber med barn i aldersgruppen 0 – 6 år. Både medlemmer av de tverrfaglige observasjonsteamene og de barnehageansatte sier de har nytte av dialogmøtene etter observasjoner der de ulike faggruppene kan drøfte og reflektere rundt problemstilling. Den systematiske gjennomgangen av avdelingen påvirker igjen kvaliteten i arbeidet som gjøres i barnehagen, og dette gir et bedre miljø for barna som går i barnehagen.

Vi opplever deltakerne i prosjektet har stor nytte av dialogen mellom de ulike faggruppene i prosjektet, og at dette er svært viktig å videreføre også etter at prosjektet er avsluttet. Tidlig Trygg er en av få arenaer i bydelen for de ansatte som jobber med aldersgruppen 0 – 6 år, og her får de tid og rom til å kunne reflektere over egen praksis.

En annen erfaring fra prosjektet er at det er vanlig med veiledning fra ulike faggrupper inn i barnehagen, som f.eks. helsesøster eller spesialpedagog, men at denne har form av generelle møter eller veiledningssamtaler. Vi tror det å observere i forkant av en slik samtale gjør at veiledningen/samtalen i etterkant er mer konkret, og gir et større utbytte ved å være spesifikt rettet mot det den aktuelle avdelingen sliter med. Videre forplikter avtalene som gjøres om tiltak og gjennomgang på evalueringsmøtene i større grad, og det er da en større sannsynlighet for at tiltakene lykkes.

En stor utfordring underveis i prosjektet har vært hvordan Tidlig Trygg oppleves fra barnehagenes side. En viktig erfaring er å etablere et enda bedre samarbeid med målgruppen i forkant av prosjektoppstart sånn at gjennomføringen av tiltakene er mer tilpasset deres behov.

Bydelssamarbeidet i prosjektet

Når det gjelder bydelssamarbeid med bydel Stovner og bydel St. Hanshaugen, opplever vi at dette var veldig nyttig i planleggings- og oppstartsfasen av prosjektjobbingen. Det var lærerikt og nyttig å kunne utveksle kunnskap og erfaringer med de andre bydelene. Videre var det fint at prosjektkoordinator holdt oversikt og kontakten ulike fagmiljøer både når det gjaldt kompetanse om prosjektarbeid og når det gjaldt evaluering av tiltak. Etter hvert som hver bydel kom i gang med sine prosjekter, har det vært mindre kontakt mellom bydelene og mindre kontakt med prosjektkoordinator. Prosjektkoordinator har hatt en viktig rolle i bydel Stovners utvikling av tiltak, og har derfor måttet ha mye fokus på dette. En viktig lærdom fra bydelssamarbeidet er at en prosjektkoordinator er svært nyttig i oppstartsfasen av prosjektene, men at det ikke er nødvendig å bruke ressurser på dette i hele prosjektperioden.

3.4. Plan for informasjonsutveksling/overføring av resultater til andre

Bydel Sagene ser på deling av erfaringer fra prosjektarbeidet som viktig, og stiller seg gjerne til disposisjon for andre bydeler eller kommuner som skal igangsette prosjekter i samme typer tjenester. Gjennom arbeidet med Tidlig Trygg har det kommet frem kunnskap som er viktig for alle som skal drive kompetanseheving i barnehagesektoren. I prosjektperioden har vi blant annet bistått bydel Stovner med informasjon og tips til deres tiltak rettet mot barnehagene i sin bydel.

Bydel Sagene har fått forespørsler fra både andre bydeler og andre kommuner om å informere om Tidlig Trygg. I mai 2020 gjennomførte bydel Sagene en presentasjon av Tidlig Trygg prosjektet for bydel Frogner via Zoom. Vi har også delt alle relevante dokumenter i prosjektet med bydel Frogner, for at bydelen skal være så godt rustet som mulig når de selv starter opp et lignende prosjekt.

3.5. Videreføring av tiltaket

Etter å ha evaluert prosjektets nytteverdi, håper Bydel Sagene å kunne videreføre deler av tiltakene i Tidlig Trygg som en del av de universelle tjenestene i bydelen. De økonomiske rammene for prosjektet videre vil avgjøre i hvor stor grad det kan gjennomføres opplæring og iverksettes tiltak i prosjektet. Prosjektledelsen håper at et samarbeid med Oslohjelpa Sagene, som tidligere er Familiens Hus i bydelen og som er et lavterskeltilbud til alle barn og foreldre i bydelen, vil kunne sikre at alle beboere i bydelen får tilgang på ressursene i Tidlig Trygg.



Figur 2: Moreh (2019). Reaching Community and Solidarity. Hentet fra billedelingstjenesten Freerange.com. URL: <https://freerangestock.com/photos/83828/community-and-solidarity-reaching--concept-with-copyspace.html>

3.6. Tidlig Tryggs bidrag til kommunalt folkehelsearbeid

Tidlig Trygg knyttes til Folkehelsestrategi for Bydel Sagene 2018-2020. Prosjektet har bidratt til å fremme systematisk folkehelsearbeid og har vært direkte knyttet til et av målene i strategien. Målet framhever mestring av hverdagslivet som defineres som familieliv, barnehage, skoleløp, arbeid og alderdom. En strategi for å oppnå mestring er:

«Støtte og oppfølging til barn og familier i vanskelige livssituasjoner. Det innebærer samarbeid tjenester imellom for å gi familiestøtte, foreldreveiledning og tiltak for å fange opp barn som har det vanskelig» (2018)⁴

Tidlig Trygg, Nye familier og Barnehjernervern er tiltak rettet mot de yngste og deres familier under denne strategien. Videre er essensielle faktorer i strategien tidlig innsats og at ansattes praksis skal være basert på kunnskap. Barn skal erfare tilknytning til trygge voksne og ansatte skal samhandle om helsefremmende tiltak og forebygging av risiko. Barnehager og Helsestasjon med god kvalitet regnes som viktige arenaer. Tidlig Trygg modellen bygger på de samme elementene og har vært et bidrag inn i arbeidet med barn som vokser opp med ustabil familietilknytning, vold, mishandling og rus i familien.

⁴ <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13298452-1538978735/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Sagene/Budsjett%20C%20dokumenter%20og%20planer%20Bydel%20Sagene/Folkehelsestrategi%20for%20Bydel%20Sagene%202018-2020.pdf>

Vedlegg –

Se alle vedlegg på prosjektportalen⁵

1. Styringsdokument for prosjektet
2. Kompetansehevingsplan
3. Rapport fra barneverntjenesten
4. Evaluering samlerapport
5. Evalueringsrapport 1
6. Evalueringsrapport 2
7. Evalueringsrapport 3
8. Evalueringsrapport 4
9. Prosjektbeskrivelse av Tidlig Trygg for masterstudenter
10. Beskrivelse av studentprosjektet
11. Masteroppgave om det fagteoretiske grunnlaget i Tidlig Trygg ved Eline Edenes.
12. Semesteroppgave om informasjonsflyten i Tidlig Trygg ved Adesua Omole
13. Power Point presentasjon om studentenes spørreundersøkelse

Linker til rapport fra studentene og deres hovedoppgave vil bli sendt når de har levert oppgaven.

⁵ <https://prosjektportalen.oslo.kommune.no/enheter/enhet01/bsa-tidlig-trygg/SitePages/ProjectHome.aspx>